

Sygn. akt II Ca 940/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 29 listopada 2016 r.

Sąd Okręgowy w Poznaniu Wydział II Cywilny Odwoławczy

w składzie:

Przewodniczący: SSO Danuta Silska

Sędziowie: SO Małgorzata Radomska-Stęplewska

SR del. Sylwester Książ (spr.)

Protokolant: prot. sąd. Marta Miernik

po rozpoznaniu w dniu 29 listopada 2016 r. w Poznaniu

na rozprawie

sprawy z powództwa P. J.

przeciwko (...)Towarzystwo Ubezpieczeń SA z siedzibą w W.

o zapłatę

na skutek apelacji wniesionej przez powoda

od wyroku Sądu Rejonowego Poznań - Stare Miasto w Poznaniu

z dnia 25 maja 2016 r.

sygn. akt I C 888/15

I. zmienia zaskarżony wyrok w ten sposób, że:

a) w punkcie 1. określa początkową datę odsetek na dzień 23 maja 2014 r.,

b) uchyla punkt 2.;

I. zasądza od pozwanego na rzecz powoda kwotę 180 zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu odwoławczym.

Małgorzata Radomska-Stęplewska Danuta Silska Sylwester Książ

UZASADNIENIE

Pozwem złożonym w dniu 21 sierpnia 2015 r. powód P. J. wniósł o zasądzenie od pozwanego (...) Towarzystwo Ubezpieczeń Spółka Akcyjna z siedzibą w W. kwoty 10.338,96 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 23 maja 2014 r. do dnia zapłaty, a także o zasądzenie od pozwanego kosztów postępowania według norm przepisanych.

W uzasadnieniu powód wskazał, że zawarł z pozwanym umowę ubezpieczenia na życie (...) - nr polisy (...), której celem było gromadzenie środków finansowych poprzez nabywanie, ze środków pochodzących z przekazywanych

przez powoda składek, jednostek uczestnictwa reprezentujących prawo powoda do udziału w funduszu jako masie majątkowej.

W odpowiedzi na pozew pozwany wniósł o oddalenie powództwa w całości i zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów postępowania. Pozwany przyznał, że w dniu 8 listopada 2011 r. zawarł z powodem umowę ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowymi funduszami kapitałowymi (...) ze składką regularną umowa została zawarta na podstawie własnoręcznie przez niego podpisanego wniosku z dnia 28 października 2011 r., a integralną częścią ww. umowy były Ogólne Warunki ubezpieczenia na życie (...) ze składką regularną.

Sąd Rejonowy Poznań Stare Miasto w Poznaniu uwzględnił żądanie pozwu w zakresie żądania należności głównej w ustawowymi odsetkami liczonymi o dnia 13.05.2015 r. do dnia zapłaty i oddalił roszczenie o odsetki za okres od dnia 23.05.2014 r. i obciążył pozwanego kosztami postępowania.

Sąd Rejonowy ustalił, że w dniu 28 października 2011 r. powód złożył wniosek o ubezpieczenie na życie z ubezpieczeniowymi funduszami kapitałowymi (...) ze składką regularną. Ubezpieczenie zostało potwierdzone polisą nr (...); ubezpieczenie rozpoczęło się w dniu 8 listopada 2011 r.; składka płatna była co miesiąc, w wysokości 500,00 zł.

Pismem z dnia 8 listopada 2011 r., pozwany zwrócił się do powoda o potwierdzenie doręczenia pakietu ubezpieczeniowego polisy poprzez podpisanie przesłanego oświadczenia, a następnie o zwrot podpisanego oświadczenia; powód polisę otrzymał w dniu 18 listopada 2011 r.

Przy zawieraniu ww. umowy pozwanego reprezentował K. W., działający w ramach przedsiębiorstwa pośredniczącego - (...). Pracownicy tego przedsiębiorstwa byli szkoleni w zakresie obsługi klientów przy zawieraniu umów ubezpieczenia. Rotacja pracowników w firmie (...) była znaczna, powód pracował tam, zajmując się obsługą klientów w zakresie kredytów gotówkowych i hipotecznych. Powód miał ogólną wiedzę o rodzaju zawieranej umowy, zawarł ją w celach inwestycyjnych, kierował się chęcią zainwestowania środków w sposób korzystniejszy niż lokata; przy zawieraniu umowy powód nie przeczytał o.w.u., pozostawał w przekonaniu, że umowa jest zawarta na czas ok. 3-5 lat. Powód ma wykształcenie średnie; obecnie studiuje zarządzanie inwestycjami i nieruchomościami.

Do ww. umowy ubezpieczenia zastosowanie miały ogólne warunki indywidualnego ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowymi funduszami kapitałowymi (...) ze składką regularną OWU (...)01.2010, dalej „o.w.u.”

Zgodnie z ww. o.w.u.:

- na podstawie umowy ubezpieczenia, zwanej dalej „umową”, zawartej na podstawie niniejszych ogólnych warunków ubezpieczenia, zwanych dalej „OWU”, (...) Towarzystwo Ubezpieczeń Spółka Akcyjna, zwana dalej „Towarzystwem”, zobowiązuje się wypłacić świadczenie w przypadku zajścia w życiu Ubezpieczonego zdarzenia przewidzianego w umowie, a ubezpieczający zobowiązuje się terminowo opłacać składki (art. I);
- termin: „wartość wykupu” użyty w o.w.u., polisie oraz innych dokumentach związanych z umową oznacza: kwotę stanowiącą iloczyn liczby jednostek uczestnictwa znajdujących się na rachunku, nabytych za składki regularne i składki dodatkowe, i ceny sprzedaży jednostki uczestnictwa, pomniejszona o opłatę za całkowity wykup wartości polisy oraz opłatę za całkowity wykup wartości dodatkowej;

termin: „wartość polisy”: - kwota stanowiąca iloczyn liczby jednostek uczestnictwa znajdujących się na rachunku, nabytych za składki regularne, i ceny sprzedaży jednostek uczestnictwa (art. II);

- przedmiotem ubezpieczenia jest życie ubezpieczonego (art. III ust. 1);
- odpowiedzialność towarzystwa polega na wypłacie uposażonemu świadczenia w wysokości sumy ubezpieczenia; ponadto towarzystwo wypłaci wartość dodatkową, o ile

-ona istnieje (art. III ust. 3);

- umowę zawiera się na czas nieokreślony (art. IV ust. 1);

- umowa ulega rozwiązaniu w przypadku: nieopłacenia przez ubezpieczającego składki regularnej na zasadach określonych w ust. 6 i 7, z zastrzeżeniem art. VII ust. 11 i 12 oraz

art. VIII ust. 4 pkt 4.1 i 4.2 (art. VI ust. 5 pkt. 5.3);

- w przypadku zaległości w opłacaniu składki regularnej, Towarzystwo wezwie ubezpieczającego po upływie 30 dni od daty wymagalności składki do zapłaty zaległej składki, w dodatkowym 15-dniowym terminie wyznaczonym w pisemnym wezwaniu oraz poinformuje go o skutkach nieopłacenia składki w wyżej wymienionym dodatkowym terminie (art. VI ust. 6);
- przed upływem dodatkowego terminu, o którym mowa w ust. 6, jeżeli Ubezpieczający nie może w tym czasie skorzystać z prawa do zawieszenia płatności składki regularnej lub do przekształcenia ubezpieczenia w ubezpieczenie bezskładkowe, Ubezpieczający ma prawo do wznowienia opłacania składki regularnej bez ponoszenia dodatkowej opłaty; po upływie tego okresu Ubezpieczający ma prawo do wznowienia opłacania składki regularnej pod warunkiem opłacenia wszystkich zaległych składek regularnych i zapłaceniu opłaty za wyrównanie zaległych składek regularnych; wysokość opłaty

określona jest w Tabeli opłat i limitów; powyższe prawo nie przysługuje Ubezpieczającemu po upływie 75 dni od zakończenia okresu, w którym wznowienie opłacania składki regularnej możliwe jest bez konieczności ponoszenia opłaty za wyrównanie zaległych składek regularnych (art. VI ust. 7)

- w przypadku rozwiązania umowy w związku ze zdarzeniami określonymi w ust. 5 pkt. 5.3 i 5.4 oraz w ust. 8 Towarzystwo dokona wypłaty wartości wykupu (art. VI ust. 9);
- wykup polisy polega na wypłacie ubezpieczającemu wartości wykupu (art. IX ust. 1);
- polisą ma wartość wykupu równą sumie wartości polisy i wartości dodatkowej pomniejszonej o opłatę za całkowity wykup wartości polisy oraz opłatę za całkowity wykup wartości dodatkowej; wysokości powyższych opłat określone są w Tabeli opłat i limitów (art. IX ust. 2);
- opłata z tytułu całkowitego lub częściowego wykupu wartości polisy określona jest jako procent wypłacanej wartości polisy powstałej ze składek regularnych należnych w pierwszych pięciu latach polisy (art. IX ust. 5);
- do obliczenia wartości polisy i wartości dodatkowej przyjmuje się cenę sprzedaży jednostki uczestnictwa obowiązującej w dniu wyceny, w którym Towarzystwo dokona umorzenia jednostek uczestnictwa; Towarzystwo dokona umorzenia jednostek uczestnictwa w terminie 3 dni roboczych licząc od dnia otrzymania od ubezpieczającego oświadczenia, o którym mowa w ust. 11 (art. IX ust. 9);
- Towarzystwo zobowiązane jest do całkowitej lub częściowej wypłaty wartości polisy lub wypłaty wartości dodatkowej całkowitej lub częściowej w terminie 14 dni od daty umorzenia jednostek uczestnictwa, zgodnie z postanowieniami ust. 9 (art. IX ust. 10)
- Towarzystwo dokona wypłaty wartości polisy (całkowitej lub częściowej) lub wartości dodatkowej (całkowitej lub częściowej) po otrzymaniu oświadczenia Ubezpieczającego, złożonego na kompletnie i poprawnie wypełnionym formularzu Towarzystwa i potwierdzeniu tożsamości Ubezpieczającego (art. IX ust. 11)

Zgodnie z pkt. 4 Tabeli Opłat i Limitów, opłata za całkowity wykup wartości polisy w 3 roku polisy wynosiła 85 % wartości polisy utworzonej ze składki regularnej należnej w pierwszych pięciu latach polisy.

Osoba zawierająca umowę ubezpieczenia nie miała możliwości negocjowania jej warunków, w tym zmieniania zapisów w o.w.u.

Pismem z dnia 12 czerwca 2014 r., dotyczącym polisy nr (...) pozwany poinformował powoda, że z uwagi na brak opłacenia składki regularnej w wymaganym terminie pozwany dokonał całkowitej wypłaty wartości wykupu. Pozwany wskazał, że wartość umorzonych jednostek wyniosła 12.163,48 zł, a opłata za wykup 10.338,96 zł, zatem do wypłaty netto pozostały 1.824,52 zł. Pozwany wskazał, że kwota 1.824,52 zł zostanie wysłana przekazem pocztowym.

W piśmie z dnia 12 marca 2015 r. pełnomocnik powoda wskazał, że ww. potrącenie dokonane przez pozwanego jest sprzeczne z prawem i poglądami judykatury. Podniósł, że zapisy Tabeli opłat dołączonej do polisy, dotyczące opłaty likwidacyjnej, stanowią niedozwolone postanowienia umowne; przewidziana wysokość opłaty likwidacyjnej jest wygórowana i nie znajduje jakiegokolwiek uzasadnienia faktycznego, zwłaszcza, że pozwany pobierał za obsługę produktu stosowne wynagrodzenie (opłaty). Pełnomocnik powoda wezwał pozwanego do zapłaty na rzecz powoda kwoty 10.338,96 zł, na wskazany rachunek bankowy, w terminie 3 dni od otrzymania wezwania. Ww. wezwanie zostało przesłane pocztą elektroniczną.

Pismem z dnia 13 maja 2015 r. pozwany poinformował pełnomocnika powoda, że nie zaakceptował wniosku powoda dotyczącego zwrotu kwoty 10.338,96 zł. Pozwany wskazał, że powód miał możliwość zapoznania się z warunkami umowy ubezpieczenia, do której przystąpił; mógł też od tej umowy odstąpić w terminie 30 dni od doręczenia umowy, przy czym termin ten upłynął w 2011 r. Ponadto pozwany, wskazując na specyfikę umowy ubezpieczenia z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym, która ze swej istoty zakłada długi okres inwestowania, podniósł, że opłata z tytułu całkowitego wykupu ma na celu natychmiastowe pokrycie deficytu na rachunku kosztów początkowych, który zgodnie z planem technicznym miał być amortyzowany długi czas, dlatego takie postanowienia wzorca nie godzą w równowagę kontraktową stron, zatem nie można ich uznać za rażąco niezgodne z interesem konsumenta i dobrymi obyczajami.

W oparciu o tak ustalony stan faktyczny Sąd pierwszej instancji wskazał, że niniejszej sprawie bezsporne było, że strony łączyła umowa ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowymi funduszami kapitałowymi (...) ze składką regularną, potwierdzona polisą (...) oraz że w związku z zaprzestaniem przez powoda płatności składki doszło do wygaśnięcia ubezpieczenia.

Pozwany wnosząc o oddalenie powództwa podnosił, że kwestionowane przez powoda przedmiotowych ogólnych warunków ubezpieczenia regulujące ustalanie wartości wykupu i pozwalając na odliczenie opłaty za wykup nie stanowi niedozwolonego postanowienia umownego. Pozwany podniósł, że powód świadomie przystąpił do umowy ubezpieczenia z pozwanym, a postanowienia dotyczące opłaty za wykup zrehabilitowane były w sposób jasny, postanowienie dotyczące wartości wykupu nie może być uznane za klauzulę abuzywną. Postanowienie określa główne świadczenie, sformułowane jest jednoznacznie, postanowienie nie jest sprzeczne z dobrymi obyczajami i nie narusza rażąco interesów konsumenta, kwota wykupu nie jest wygórowana mając na uwadze, że potrącona kwota ma na celu zrehabilitowanie kosztów ponoszonych przez stronę pozwaną.

Przedmiotem sporu było zatem czy postanowienia ogólnych warunków umowy dotyczące opłaty za wykup stanowiły niedozwolone postanowienie umowy.

Zgodnie z treścią art. 385¹ § 1 k.c. postanowienia umowy zawieranej z konsumentem niezgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny. Zgodnie z § 2 jeżeli postanowienie umowy zgodnie z § 1 nie wiąże konsumenta, strony są związane umową w pozostałym zakresie. Natomiast § 3 tego artykułu stanowi, że niezgodnione indywidualnie są te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu. W szczególności odnosi się to do postanowień umowy przejętych z wzorca umowy

zaproprowanego konsumentowi przez kontrahenta. Według § 4 ciężar dowodu, że postanowienie zostało uzgodnione indywidualnie, spoczywa na tym, kto się na to powołuje.

By określone postanowienie umowy mogło zostać uznane za „niedozwolone postanowienie umowne” w rozumieniu przywołanego przepisu, spełnione muszą zostać cztery warunki: umowa musi być zawarta z konsumentem, postanowienie umowy „nie zostało uzgodnione indywidualnie”, postanowienie kształtuje prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy, postanowienie sformułowane w sposób jednoznaczny nie dotyczy „głównych świadczeń stron” (por. Komentarz do art. 385¹ kodeksu cywilnego, A. Rzetecka - Gil, Lex).

Zgodnie z treścią art. 22¹ k.c. za konsumenta uważa się osobę fizyczną dokonującą z przedsiębiorcą czynności prawnej niezwiązanej bezpośrednio z jej działalnością gospodarczą lub zawodową. Odnosząc powyższe do niniejszej sprawy należy wskazać, że powód zawarł przedmiotową umowę jako konsument. Powód co prawda był pracownikiem przedsiębiorstwa zajmującego się Sprzedażą produktów finansowo-ubezpieczeniowych, m.in. takich jak ww. umowa; jednakże w ramach swych zadań zajmował się kredytami gotówkowymi, hipotecznymi, a nie umowami ubezpieczenia, nadto z materiału dowodowego nie wynikało, by przedmiotowa umowa wiązała się z jakąkolwiek działalnością gospodarczą powoda, czy też była zawarta na potrzeby działalności zawodowej. Powód zawierając ww. umowę kierował się chęcią zainwestowania środków w sposób korzystniejszy niż lokata.

Nie budziło wątpliwości, że sporne postanowienia umowne dotyczące wartości wykupu i opłaty za wykup, w tym jej wysokości, nie były indywidualnie uzgadniane z powodem. Postanowienia te znajdują się we wzorcu umowy - ogólnych warunkach indywidualnego ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowymi funduszami kapitałowymi (...) ze składką regularną OWU (...). (...), w tym Tabeli Opłat i Limitów stanowiących integralną część OWU. Powód nie miał jakiegokolwiek wpływu na

treść stanowiących integralną część umowy OWU i Tabelę Opłat i Limitów. Jak ustalono w niniejszej sprawie przy zawieraniu umów takiego typu jak umowa powoda nie było możliwości negocjowania jej postanowień, w tym ogólnych warunków ubezpieczenia. Powód nie prowadził z pozwanym żadnych negocjacji w tym zakresie. W świetle okoliczności niniejszej sprawy nie budziło zatem wątpliwości, że postanowienia umowy dotyczące wartości wykupu i opłaty za wykup nie były z powodem uzgodnione indywidualnie.

Przedmiotowe świadczenia nie stanowiło też głównego świadczenia stron. W umowach nazwanych ich essentialia negotii określają niewątpliwie główne świadczenia stron. Także w umowach nienazwanych, postanowienia określające elementy konstytutywne dla danego typu czynności, pozwalające na jej identyfikację, uznać trzeba za postanowienia określające główne świadczenia stron. Pojęcie "głównych świadczeń stron" należy interpretować raczej wąsko, w nawiązaniu do elementów przedmiotowo istotnych umowy. Przemawia za tym treść przepisu: ustawodawca posłużył się terminem "postanowienia określające główne świadczenia stron", a nie zwrotem "dotyczące" takiego świadczenia, który ma szerszy zakres (por. wyrok SN z dnia 8 czerwca 2004 r. sygn. I CK 635/03).

W niniejszej sprawie opłata za wykup, a nawet wykup polisy nie jest głównym świadczeniem stron. Z treści umowy wynika, że głównym świadczeniem stron jest z jednej strony zapłata składek - po stronie ubezpieczonego, a z drugiej obowiązek wypłaty środków w przypadku zajścia zdarzenia ubezpieczeniowego - po stronie ubezpieczyciela. Nie jest zatem głównym świadczeniem w ramach umowy świadczenie w postaci opłaty za wykup czy nawet wykup polisy w przypadku wygaśnięcia ubezpieczenia w związku z zaprzestaniem regulowania składek. Wykup polis nie był bowiem zwykłym sposobem zakończenia umowy. Taki też pogląd wyraził Sąd Okręgowy w Krakowie w wyroku z dnia 18 września 2015 r. sygn. II Ca 1137/15 i stanowisko to należy podzielić. Nadto wskazać należy, że wartość wykupu była niemożliwa do ustalenia w chwili zawarcia umowy ubezpieczenia z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym. Podlegała ona zmianie, tak jak zmienia się wycena nabytych aktywów. O wartości wykupu decyduje sytuacja na rynku finansowym. Ze względu na taką nieokreśloność wartość wykupu nie jest możliwa do objęcia konsensusem stron (por,

wyrok Sądu Okręgowego w Poznaniu z dnia 14 lipca 2015 r. sygn. II Ca 690/15). Mając na uwadze powyższe należało uznać, że sporne postanowienia umowy nie dotyczyły świadczenia głównego.

Nie budziło też wątpliwości, że przedmiotowe postanowienie umowne dotyczące wartości wykupu i opłaty za wykup oraz jej wysokości, kształtuje prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy. Postanowienie to przewiduje bowiem pobranie przez ubezpieczyciela w pierwszych latach od zawarcia umowy (w 3 roku 85 %), opłaty za wykup powodującą utratę wszystkich lub w przeważającej części zgromadzonych na rachunku ubezpieczonego środków finansowych. W rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c. "rażące naruszenie interesów konsumenta" oznacza nieusprawiedliwioną dysproporcję praw i obowiązków na jego niekorzyść w określonym stosunku obligacyjnym, natomiast "działanie wbrew dobrym obyczajom" w zakresie kształtowania treści stosunku obligacyjnego wyraża się w tworzeniu przez partnera konsumenta takich klauzul umownych, które godzą w równowagę kontraktową tego stosunku. Obie, wskazane w tym przepisie, formuły prawne służą do oceny tego, czy standardowe klauzule umowne zawarte we wzorcu umownym przekraczają określone przez ustawodawcę granice rzetelności kontraktowej twórcy wzorca w zakresie kształtowania praw i obowiązków konsumenta (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 lipca 2005 r. sygn. I CK 832/04). Należy wskazać na pogląd Sądu Najwyższego wyrażony w wyroku z dnia 18 grudnia 2013 r. sygn. I CSK 149/13, że postanowienie ogólnych warunków umowy ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym, przewidujące, że w razie wypowiedzenia umowy przez ubezpieczającego przed upływem 10 lat od daty zawarcia umowy, ubezpieczyciel pobiera opłatę likwidacyjną powodującą utratę wszystkich lub znacznej części zgromadzonych na rachunku ubezpieczającego środków finansowych, rażąco narusza interesy konsumenta i stanowi niedozwolone postanowienie umowne w świetle art. 385¹ zdanie pierwsze k.c. W uzasadnieniu tego wyroku Sąd Najwyższy wskazał, że w postanowieniach wzorca umowy nie ma jednoznacznego wskazania, że opłata likwidacyjna służy pokryciu znacznych kosztów ponoszonych przez ubezpieczyciela w związku z zawarciem umowy, w tym kosztów akwizycji i prowizji pośrednika, a ponadto ma na celu zrównoważenie szczególnego prawa przysługującego ubezpieczającemu w postaci Wykupu. Zdaniem Sądu Najwyższego takie więc ukształtowanie obowiązku nałożonego na konsumenta jest niezgodne z dobrymi obyczajami, wymagającymi lojalności przedsiębiorcy wobec konsumenta oraz jasnych i przejrzystych postanowień umownych bez zatajania jakichkolwiek okoliczności wpływających na prawną i ekonomiczną sytuację konsumenta w razie zawarcia umowy. Sąd Najwyższy wskazał, że nałożenie na konsumenta obowiązku poniesienia opłaty likwidacyjnej pochłaniającej prawie wszystkie środki zgromadzone na jego rachunku podstawowym, jeśli wypowiedzenie umowy następuje w pierwszych latach trwania umowy i to bez względu na wysokość uiszczanej przez konsumenta składki oraz bez względu na wartość zgromadzonych na rachunku środków rażąco narusza interesy konsumenta. Przejęcie przez ubezpieczyciela całości lub znacznej części tych środków w oderwaniu od rozmiaru uiszczonych przez konsumenta składek rażąco narusza interes konsumenta, a ponadto jest wyrazem nierówności stron tego stosunku zobowiązaniowego, gdyż kształtuje prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami.

Sporne postanowienia umowy, które przywidywały w sytuacji wcześniejszego rozwiązania umowy odliczenie od wartości wykupu opłatę za wykup w wysokości 85 % wartości polisy niewątpliwie były sprzeczne z dobrymi obyczajami i naruszały interesy powoda. Obciążenie powoda opłatą zajmującą niemal całość zgromadzonych środków bez uwzględnienia wysokości uiszczonej przez niego składki i zgromadzonych przez niego środków naruszało interesy powoda. Podkreślić należy, że postanowienia ogólnych warunków umowy nie zawierały żadnych regulacji, które wskazywałyby na to, że wysokość opłaty pobieranej przy wykupie polisy miała powiązanie z realnymi kosztami poniesionymi przez ubezpieczyciela w związku z tym wykupem, a nie wyłącznie z datą wygaśnięcia ubezpieczenia. Faktycznie pobrana od powoda opłata nie miała związku z rzeczywistymi kosztami wygaśnięcia umowy. Wprawdzie pozwany złożył wniosek o przeprowadzenie dowodu z Opinii biegłego aktuarium na okoliczność zasad kalkulacji tych kosztów i ich wysokości, ale powyższe należało ocenić jako następcze budowanie uzasadnienia dla niekorzystnych dla konsumenta postanowień umowy (por. wyrok Sądu Okręgowego w Poznaniu z dnia 14 lipca 2015 r. sygn. II Ca 690/15). W konsekwencji oddalić należało wniosek pozwanego o przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego aktuarium.

Ponadto zaznaczenia wymaga, iż abstrakcyjnej kontroli wzorca umowy, w oderwaniu od konkretnej umowy, której wzorzec dotyczy, podlega treść postanowienia wzorca, a nie sposób jego wykorzystania, czy jego powszechność w

analogicznych wzorcach umowy firm konkurencyjnych. Ocena znaczenia postanowień wzorca umowy następuje w oderwaniu od warunków ekonomicznych i gospodarczych działalności prowadzonej przez przedsiębiorcę. W wyniku kontroli abstrakcyjnej klauzule dotyczące opłaty likwidacyjnej znaczeniowo tożsame ze stosowaną przez pozwanego, zostały wpisane do Rejestru klauzul niedozwolonych pod numerami 1749, 4632, 3834, 4633 i 5608 jako klauzule niedozwolone. Stąd sporne postanowienia wzorca również należy zakwalifikować właśnie jako klauzule abuzywne. Nawet jednak gdyby nie podzielić stanowiska o rozszerzonej skuteczności orzeczenia w przedmiocie uznania postanowienia za niedozwolone, to nie ulega wątpliwości, że uznanie za niedozwolone postanowień wzorca o treści odpowiadającej postanowieniom spornym w niniejszej sprawie, uzasadnia wniosek, że sporne postanowienia umowy również stanowią klauzule abuzywne.

Mając na uwadze powyższe należało uznać, że postanowienia wzorca umowy dotyczące wartości wykupu i opłaty za wykup tj. Artykuł II w zakresie definiującym wartość wykupu, Artykuł IX ust. 2 oraz punkt 4 Tabeli Opłat i Limitów były niedozwolone i nie wiązały stron.

Podobny pogląd jak Sąd Rejonowy został wyrażony m.in. wyroku Sądu Najwyższego z dnia 18 grudnia 2013 r., i CSK 149/13,, w wyroku Sądu Okręgowego w Krakowie z dnia 9 lutego 2016 r., II Ca 2305/15.

Na ich podstawie pozwany wypłacając wartość wykupu powodowi zatrzymał kwotę 10.338,96 zł tytułem opłaty za wykup. Z uwagi na uznanie, że postanowienia te były klauzulami abuzywnymi należało uznać, że pozwany nie był do tego uprawniony. Stąd na podstawie łączącej strony umowy z pominięciem niedozwolonych postanowień pozwany winien był zwrócić powodowi całą wartość wykupu, a więc również kwotę 10.338,96 zł.

Odnosnie żądania zasądzenia odsetek od dochodzonej w niniejszej sprawie należności wskazać należy, że zgodnie z treścią art. 481 § 1 k.c. jeżeli dłużnik opóźnia się ze spełnieniem świadczenia pieniężnego, wierzyciel może żądać odsetek za czas opóźnienia, chociażby nie poniósł żadnej szkody i chociażby opóźnienie było następstwem okoliczności, za które dłużnik odpowiedzialności nie ponosi. Z przywołanego przepisu wynika, że odsetki należą się wierzycielowi od chwili gdy dłużnik opóźnia się ze spełnieniem świadczenia pieniężnego wymagalnego. Zgodnie z treścią art. 455 k.c. jeżeli termin spełnienia świadczenia nie jest oznaczony ani nie wynika z właściwości zobowiązania, świadczenie powinno być spełnione niezwłocznie po wezwaniu dłużnika do jego wykonania. Powód wykazał, że pismem z dnia 12 marca 2015 r. wezwał pozwanego do zapłaty kwoty objętej pozwem, przedkładając jako dowodu doręczenia tego pisma pozwanemu e-mail z dnia 12 marca 2015 r., a z uwagi na ustosunkowanie się pozwanego do ww. wezwania w piśmie z dnia 13 maja 2015 r. uznać należało, że najpóźniej w tej dacie pozwany otrzymał ww. żądanie powoda. Stąd żądanie zasądzenia odsetek należało uznać za zasadne od dnia 13 maja 2015 r., w pozostałym zakresie powództwo oddalając.

O kosztach Sąd rejonowy orzekł na podstawie art. 100 zd. 2 k.p.c. mając na uwadze, iż powód wygrał sprawę w przeważającej części, ulegając co do niewielkiej części swego żądania. Powód poniósł koszty w łącznej wysokości 2.934 zł (517 zł - opłata od pozwu, 2.400 koszty zastępstwa procesowego, 17 zł - opłata skarbową od pełnomocnictwa).

Od powyższego wyroku apelacje wywiódł powód zaskarżając wyrok w zakresie, w jakim oddalono powództwo co do odsetek ustawowych od kwoty 10 338,96 zł za okres od 23 maja 2014 r. do 12 maja 2015 r.

Zaskarżonemu wyrokowi zarzucił obrazę prawa materialnego: art. 455 k.c. z uwagi na przyjęcie, że pozwany pozostawał w opóźnieniu ze spełnieniem świadczenia dochodzonego pozwem dopiero niezwłocznie po wezwaniu do zapłaty, a więc że termin zapłaty wartości wykupu zatrzymanej przez pozwanego jako świadczenia pieniężnego składającego się na należność główną określić należało jako przypadający na datę pisma pozwanego z 13 maja 2015 r., w którym pozwany udzielił odpowiedzi na wezwanie do zapłaty kwoty objętej pozwem, podczas gdy był on oznaczony, albowiem określono go umową stron jako 14. dzień od ustalenia wartości wykupu, który to dzień ustalenia wartości wykupu, jak wynika z pisma pozwanego z 12 maja 2014 r., przypadł na 8 maja 2014 r. i tym samym termin płatności wartości wykupu upływał 22 maja 2014 r. i od dnia następnego pozwany pozostawał w opóźnieniu z jego zapłatą, oraz z uwagi na nieustalenie treści ogólnych warunków umowy będących załącznikiem do umowy ubezpieczenia objętej postępowaniem, z których art. VI ust. 9 wynikało, że w razie rozwiązania umowy ubezpieczenia w trybie ust. 5 pkt

5.3 towarzystwo dokona wypłaty wartości wykupu oraz art. IX ust. 10, z którego wynika 14-dniowy termin do wypłaty wartości wykupu w przypadku gdyby ubezpieczający zrezygnował z kontynuowania umowy ubezpieczenia,

Ponadto zarzuciła naruszenie art. 481 § 1 i 2 k.c. z uwagi na oddalenie powództwa w zakresie żądania odsetkowego od zasądzonej w punkcie 1. pozwu należności głównej za okres od 23 maja 2014 r. do 12 maja 2015 r. .

Mając na uwadze powyższe zarzuty powód wniósł o: zmianę zaskarżonego wyroku w ten sposób, że zasądza się również odsetki ustawowe od kwoty 10 338,96 zł za okres od 23 maja 2014 r. do 12 maja 2015 r. i zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów postępowania za instancję odwoławczą wedle norm przepisanych.

Sąd Okresowy zważył co następuje.

Sąd Okręgowy podziela ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd Rejonowy i przyjmuje je za własne. W oparciu o tak ustalony stan faktyczny Sąd Okręgowy podziela stanowisko Sądu Rejonowego wyrażone w uzasadnieniu w zakresie uznania klauzuli określającej zasady wykupu polisy jako niedozwolone postanowienie umowne.

Jednakże Sąd Odwoławczy nie podziela argumentacji dotyczącej momentu od którego w niniejszej sprawie bieżąca odsetki od należnego powodowi świadczenia. Jak wskazuje art. 385² kc oceny zgodności postanowienia umownego z dobrymi obyczajami dokonuje się według stanu z chwili zawarcia umowy, biorąc pod uwagę jej treść, okoliczności zawarcia oraz uwzględniając umowy pozostające w związku z umową obejmującą postanowieni będące przedmiotem oceny. Wynika z tego jednoznacznie iż skutek uznania postanowienia za niedozwolony powstaje z chwilą zawarcia umowy. Tym samym uznanie w przedmiotowej sprawie, przez Sąd pierwszej instancji, iż zastrzeżenie uprawnienia do pobrania opłaty za wykup polisy za klauzulę abuzywna powoduje taki skutek, iż jest ona traktowana jako nieistniejąca. Inaczej mówiąc ustalenia w zakresie pobrania przez pozwanego kwoty opłaty za wykup polisy traktowane są jako niezastrzeżone i nie wywołują żadnych skutków prawnych

Podobnie wskazał w swoim wyroku z dnia 30 kwietnia 2014 Sąd Apelacyjny w Łodzi w sprawie I ACa 1209/13 podnosząc, że legalność stosowania pojedynczych klauzul w konkretnej umowie jest badana wyłącznie w trybie kontroli incydentalnej, z uwzględnieniem postanowień całej umowy, rozkładu praw i obowiązków stron. Jednakże ze swej istoty powinna być ona dokonywana na chwilę zawarcia umowy, bo właśnie od tego momentu staje się dopuszczalna. Z tego też względu, w przepisie art. 385[2] KC ustawodawca przewidział dokonanie oceny abuzywności danego zapisu umownego na chwilę zawarcia kontraktu konsumenckiego. Ponadto wskazując, że „Jak wskazuje się w literaturze przedmiotu klauzule abuzywne są bezskuteczne względem konsumenta ex lege i ex tunc. W ich miejsce prawa i obowiązki konsumenta kształtują przepisy dyspozytywne. Jest to zatem sankcja identyczna jak w przypadku sankcji przewidzianej na wypadek nieprawidłowej inkorporacji wzorca (por. E. Łętowska, Europejskie prawo umów konsumenckich, Warszawa 2004 oraz E. Łętowska, Prawo umów konsumenckich, Warszawa 2002, M. Jagielska, Nowelizacja Kodeksu cywilnego. Kontrola umów i wzorów umownych, Monitor Prawniczy 2000, nr 11, s.711)”.

Wskazać należy zatem, że w sytuacji, gdy Sąd Rejonowy uznał zastrzeżenia umowne w zakresie możliwości pobrania przez pozwanego tzw. opłaty za wykup za niedozwoloną klauzulę jako naruszającą prawa konsumenta, należało uznać ją za nieobowiązującą i jako taka nie mogła ona nigdy stanowić podstawy do naliczenia kwoty wykupu. Wobec czego pozwany był zobowiązany do wypłaty całej kwoty wynikającej z polisy. Tym samym pozwany nigdy nie był uprawniony do dokonania potrącenia kwoty wykupu z kwotą wypłacanego powodowi świadczenia.

To z kolei wprost skutkuje tym, iż pozwany był zobowiązany do spełnienia świadczenia zgodnie z postanowieniami warunków ogólnych w całości w terminie 14 dni od daty ustalenia terminu wykupu polisy.

W niniejszej sprawie nie ulega wątpliwości, że pozwany ustalił wartość wykupu polisy na kwotę 12.163, 48 zł na dzień 08.05.2014 r. Tym samym termin spełniania świadczenia w całości przypadał na 22.05.2014 r.

Nie spełniając w tym terminie świadczenia w wysokości ustalonej umową pozwany popadał w zwłokę, a co za tym idzie stosownie do treści art. 481 kc zobowiązany jest do zapłacenia odsetek od dnia następnego po dniu, w którym winien spełnić świadczenie.

Wskazać przy tym należy, iż uznanie, że data spełnienia świadczenia winna przypadać po wezwaniu do zapłaty, jak w przypadku świadczeń nienależnych, w sposób nieuprawniony kreowałby korzyść po stronie podmiotu, który nie wywiązuje się z umownego obowiązku. Zwłaszcza, iż to pozwany ponosi odpowiedzialność za wadliwie sformułowaną treść umowy, w której zastrzegł sobie uprawnienia naruszające prawa konsumenta.

Stąd też Sąd Okręgowy na podstawie art. 386 § 1 kpc zmienił zaskarżony wyrok i ustalił datę, od której należy obliczać odsetki na dzień 23.05.2014 r., uchylając jednocześnie punkt 2 wyroku.

O kosztach postępowania odwoławczego rozstrzygnięto na podstawie art. 98 kpc obciążając pozwanego w całości kosztami postępowania odwoławczego, gdyż przegrał on w całości. Wysokość kosztów zastępstwa procesowego ustalono na podstawie § 2 pkt 2 w zw z § 10 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22.10.2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych

SSO Małgorzata Radomska-Stęplewska SSO Danuta Silska SSR Sylwester Książdz